

MOLNÁR JUDIT^[1]

Fizetési meghagyásos eljárás helyett polgári per – A kötelező valóban kötelező?

ABSTRACT

The order for payment procedure was introduced in Hungary by Act XIX of 1893. The fundamental purpose of this legal institution was to enable the rapid enforcement of uncontested monetary claims through non-contentious proceedings. A milestone in the applicability of the procedure was Act XXXIV of 1930 on the simplification of legislation, which partially abolished the alternative nature of the procedure by introducing a value limit and turned it into a substitute procedure. When reviewing the rules governing the procedure, one of the most important questions is whether the value limit applicable in the procedure ties the hands of those seeking justice. Are there any procedures that can be used to avoid the order for payment procedure? The question also arises as to whether there is a clear distinction between order for payment proceedings and civil litigation in the application of the law. Was/is it possible for the claimant to initiate litigation directly? Can civil proceedings initiated in this way be conducted and concluded with a decision on the merits? This paper seeks to answer these questions.

Keywords: fizetési meghagyásos eljárás ■ perpótló eljárás ■ a fizetési meghagyásos eljárás elkerülése ■ polgári per indítása ■ alperes írásbeli ellenkérelme

I. BEVEZETÉS

A fizetési meghagyásos eljárást bírósági nemperes eljárásként az 1893. évi XIX. törvénycikk honosította meg Magyarországon. A jogintézmény alapvető célja az előreláthatóan nem vitatott pénzkövetelések gyors nemperes eljárás útján való érvényesítése volt. Az önként nem, de csekélyebb hatósági kényszer hatására teljesítő adóssal szemben

[1] Habilitált egyetemi docens, Debreceni Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Polgári Eljárásjogi Tanszék, molnar.judit@law.unideb.hu.
MTMT: 10031359 * Google Scholar ID: u30mU2IAAAJ&hl.

a jogrendnek biztosítania kellett egy olyan eljárást, amelyben a hitelező gyorsan és a lehető legkevesebb költséggel res iudicatához jut.^[2]

Az eljárás alkalmazását „1000 koronát meg nem haladó pénzüsszeg fizetésére vagy 1000 korona értéket meg nem haladó határozott mennyiségű helyettesíthető dolgok, avagy értékpapírok szolgáltatására irányuló igények” körével határozták meg. A követeléseknek egyben rendelkezni kellett a bíróság előtt érvényesíthetőség feltételével is, ugyanis per esetére vagy sommás eljárás alá tartoznak, vagy közösségi bíróság elé utalhatóak voltak.^[3]

Az 1893. évi XIX. törvénycikk indokolása arról tanúskodik, hogy a fizetési meghagyásos eljárás szabályainak megalkotása során a jogalkotó tudatosan tette válasszható, a jogosult döntésétől függő eljárási megoldással az eljárást. A törvénycikk általános indokolásában kiemeli, hogy az eljárásnak az adós magatartásától függő esélyei elsősorban a hitelező érdekét érintik: „a hitelezőre kell bízni annak megfontolását, vajjon a fenforgó esetben számíthat-e arra, hogy az adós a követelést vita tárgyává tenni nem fogja. Ugyanazért nem volna helyén a jelen törvényjavaslatban foglalt eljárást a körébe eső minden követelés érvényesítése tekintetében kötelezővé tenni s ezzel a pert szükségszerűen előkészítő stádiumot létesíteni”.^[4]

Az eljárás szabályainak a polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikkbe történő beillesztése során a jogalkotó az eljárás alkalmazási körét fenntartotta,^[5] és az igénybevétellel kapcsolatban is követte az 1893. évi XIX. törvénycikk alkotóinak állásfoglalását.

Az eljárás alkalmazhatóságát érintő mérföldkőnek a törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930. évi XXXIV. törvénycikk tekinthető, mely részben eltörölte az eljárás alternatív jellegét, és pert megelőző, perpótló eljárássá változtatta.^[6] A megújult fizetési meghagyásos eljárás igénybevétele 400 pengőt meg nem haladó pénzkövetelések tekintetében kötelezővé vált.^[7] Az 1930. évi szabályozás

[2] Szécsényi-Nagy, 2013, 785.; Harsági, 2012, 223-224.

[3] 1893. évi XIX. tc. 1. §; Az 1000 korona alkalmazása speciális volt a tekintetben, hogy a járásbíró előtt érvényesíthető igények felső határa is volt egyben, így a peres és a fizetési meghagyásos eljárásban is ugyanazon felső értékhatárral kellett számolni.

[4] 1893. évi XIX. tc. Általános indokolás.

[5] 1911. évi I. tc. 588. §; Az 1911. évi I. tc. a fizetési meghagyásos eljárás szabályozása körében, a fizetési meghagyás útján érvényesíthető igények körében változatlanul azon követelésekről rendelkezik, amelyek készpénzfizetésre vagy helyettesíthető dolgok vagy értékpapírok szolgáltatására irányulnak. Az érvényesített igények körét a járásbíró hatáskör határozta meg, amely azonban változott az évek során (2500, majd 3000 korona értékben került meghatározásra).

[6] „Ha a követelés négyszáz pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányult és fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a követelést csak fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni. Ily esetben a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kellett tekinteni.” 1930. évi XXXIV. tc. 49. §; Ld. Szécsényi-Nagy, 2013, 786.

[7] 1930. évi XXXIV. tc. 49. §; A koronában való értékszámítás helyett 1927. január 1-jétől a pengő értékben történő számítás lépett, melynek során 12.500 koronát egy pengőnek kellett számítani. Lásd erről: 1925. évi XXXV. törvénycikk 17. §.

a járásbíróságok tehermentesítését tekintette legfőbb céljának, és ehhez eszközként a fizetési meghagyásos eljárások igénybevételeire vonatkozó szabályokat használta fel.^[8]

Az eljárást tehát – szabályozásának kezdete óta – jellemzi olyan felső értékhatár, amely az azt meghaladó értékű követelések esetén kizárja a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételét. Az 1930-as módosítással azonban megjelent egy másik, az eljárás általános alkalmazási körén belüli további értékhatár, amely már az eljárás igénybevételeének jellegét (választható vagy kötelező) képes meghatározni, és tekintet nélkül a jogosult rendelkezési jogára, a kötelezettől várható aktív vagy passzív magatartásra, egyedüli útként a fizetési meghagyásos eljárást kínálja. Ez utóbbi értékhatár fokozatosan emelkedett az elmúlt közel 100 évben, és léte mellett emelkedése is felveti azon kérdést, hogy volt/van-e lehetőség arra, hogy az értékhatárt meg nem haladó követelések más eljárásban, különösen polgári perben érvényesíthetők legyenek.

Jelen tanulmány a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesülő kötelező igénybevételi értékhatár alkalmazását, valamint a fizetési meghagyásos eljárás és polgári per kapcsolatát kívánja megvizsgálni. E körben legfontosabb kérdéseink, hogy az eljárásban érvényesülő értékhatár valóban megköti-e a jogkeresők „kezet”, valamint a fizetési meghagyásos eljárás és a polgári per között valóban éles határvonal érvényesül-e a jogalkalmazásban. Ezen utóbbi kérdés kapcsán vizsgálatot igényel, hogy 2010. június 1. napját megelőzően az eljáró bíróságoknak volt-e mérlegelési jogköre arra, hogy az értékhatárt meg nem haladó követelést érvényesítő fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmeket polgári perben bírálják el; valamint a közjegyzői hatáskörbe tartozó fizetési meghagyásos eljárás helyett keresetlevéllel érvényesített igények esetén megnyitható-e a polgári peres út.

II. FIZETÉSI MEGHAGYÁSOS ELJÁRÁS – KÖTELEZŐ ÚT ÉS AZ ELKERÜLÉS LEHETŐSÉGEI 1930–2026 KÖZÖTT

1. Az 1930. évi XXXIV. törvénycikk által bevezetett változások

Az 1930. évi XXXIV. törvénycikk által módosult 1911. évi polgári perrendtartás az eljárás alkalmazási körét akként határozza meg, hogy „fizetési meghagyás útján érvényesíthetők azok a követelések, a melyek készpénzfizetésre vagy helyettesíthető dolgok avagy értékpapirosok szolgáltatására irányulnak, ha per

[8] Kiemelte a pénzköveteléseket az érvényesíthető igények köréből, és itt 400 pengőt meg nem haladón kötelezővé vált az eljárás, 400 pengőt meghaladó, de még járásbírószági hatáskörbe tartozó pénzkövetelések tekintetében a hitelező választása határozta meg az eljárás lefolytatását. A helyettesíthető dolgok és értékpapírok esetében nem kívántak külön értékhatárt alkotni és az eljárást kötelezővé tenni, így ezek körében továbbélt az eljárás választhatósága és a járásbírószági hatáskör, mint felső értékhatár. Részletes indoklás az 1930. évi XXXIV. törvénycikk 49. §-ához.

esetére a bíróság hatáskörébe tartoznak. Ha a követelés négyszáz pengőt meg nem haladó készpénz fizetésére irányul és fizetési meghagyás útján érvényesíthető, a követelést csak fizetési meghagyás útján lehet érvényesíteni.”^[9]

Három esetben nem érvényesült a kötelező értékhatár: 1. amikor az adósok nem tartoztak ugyanazon, a követelésre per esetében illetékes bíróság illetékességi területéhez,^[10] 2. amikor a felperes váltón, csekken, kereskedelmi utalványon vagy kötelező jegyen alapuló követelését az 1911. évi Pp. 606. és 610. §-a értelmében meghagyásos eljárás útján érvényesítette;^[11] 3. ha a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet úgy utasította vissza a bíróság, hogy a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékeinak csak egy részére vagy egy adóstársra nézve forgott fenn.^[12]

Ezen túl kifejezetten alternatívaként kínált eljárással nem találkozunk a korabeli szabályozásban, így megállapítható, hogy amennyiben a követelés megfelelt mind tárgyában, mind összecszerúságában, mind a bírósági hatáskörrel kapcsolatban a feltételeknek, kizárólag fizetési meghagyásos eljárásban volt lehetőség a jogosulti igényérvényesítésre.^[13] Valamely feltétel hiányában nyílt meg a kérelmező előtt a polgári peres út.

2. A fizetési meghagyásos eljárás alkalmazhatósága az 1952. évi polgári perrendtartásbeli szabályozás hatálya alatt

A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény első szövegváltozata 313. §-ában határozottan akként fogalmaz, hogy „kizárólag fizetési meghagyás útján érvényesíthető a pénz fizetésére irányuló olyan követelés, amelynek összege az ezer forintot nem haladja meg, feltéve, hogy van olyan bíróság, amely a meghagyás kibocsátására a 314. § értelmében illetékes”.^[14] Az eljárásban tehát olyan pénz fizetésére irányuló követelések érvényesítésére került sor, amelyek az érvényesülő értékhatárt nem haladták meg, és egyben bírósági hatáskörbe tartozó követelés volt.^[15]

[9] 1911. évi I. tc. 588. §.

[10] Az 1911. évi Pp. 590. §.; Az 1930. évi XXXIV. tc. 49. §-a az 1911. évi Pp. 588. §-át egészítette ki a fenti rendelkezéssel.

[11] 1930. évi XXXIV. tc. 49. §; Lásd erről részletesen: 1911. évi I. törvénycikk a polgári perrendtartásról, Részletes indokolás a kilenczedik címhez.

[12] 1911. évi I. tc. 591. §; 1930. évi XXXIV. tc. 51. §.

[13] Ezt erősíti az 588. § utolsó mondata is: „Ily esetben a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kell tekinteni.”

[14] 1952. évi III. törvény (Közlönyállapot) 313. § (2) bek.

[15] Az 1952. évi III. törvény fenntartotta az eljárás perrendtartásbeli szabályozását (XIX. fejezet) és az 1930. évi törvénycikket követő változásokat. Így élt tovább az 5000/1946. (VIII.1.) IM rendelet által meghatározott új kötelező igénybevételi értékhatár (1000 Ft.), és emelkedett a helyi bíróság hatáskörébe tartozó ügyek felső értékhatára is 5000 Ft-ra, amely változatlanul a fizetési meghagyásos eljárások felső értékhatáraként volt jelen. 5000/1946. (VIII. 1.) IM rendelet 1. § és 1952. évi Pp. 313. §.; 1952. évi II. törvény 23. § b. pont Közlönyállapot.

A feltételek köre 1958-tól bővült, és megjelent az adós belföldi idézhetősége. Belföldi lakóhely (tartózkodási hely) hiányában a fizetési meghagyásos eljárás nem állt rendelkezésre.^[16] Mindez az ezer forintot meg nem haladó követelések érvényesítése esetén azzal járt együtt, hogy az adós belföldi idézhetőségének hiányában az eljárás nem volt alkalmazható, a polgári perbeli igényérvényesítés útja megnyílt. 1993. január 1-jétől kiegészítést nyert az adós belföldi idézhetőségére vonatkozó feltétel, ugyanis a lakóhely (tartózkodási hely) mellett megjelent az adós székhelye is.^[17]

2009. január 1-jétől a fizetési meghagyás kibocsátásának feltételeként rögzítésre került a követelés lejárt volta.^[18] Ugyan a 313. §-nak sem az (1), sem a (2) bekezdésében nem volt jelen korábban a követelés lejártára vonatkozó feltétel, az 1952. évi Pp. azonban már első szövegezésében is kizárólag lejárt követelések érvényesítését engedte marasztalási igényként,^[19] ezért a fenti változás nem jelentett az eljárás igénybevétele kapcsán megszorítást. A törvényen alapuló tartásdíj le nem járt részleteit a jogosult fizetési meghagyásos eljárásban korábban sem tudta érvényesíteni, számára a peres eljárás állt rendelkezésre.^[20]

Tehát az 1952. évi Pp. rendszerében szabályozott fizetési meghagyásos eljárás olyan lejárt, értékhátart^[21] meg nem haladó, pénzben meghatározható követelések érvényesítésére állt rendelkezésre, amelyek kötelezettje rendelkezik belföldi lakóhellyel, tartózkodási hellyel, székhellyel. Valamely feltétel hiányában az eljárás igénybevétele már nem áll rendelkezésre, és polgári peres eljárásban érvényesíthető az igény.

Az 1952. évi Pp. azonban már szabályozott olyan eljárásokat is, amelyek lehetőséget biztosítottak a fizetési meghagyásos eljárás elkerülésére, és a polgári peres utat kínálták a jogkeresők számára. Egyik ilyen eljárás a szóbeli kereset azonnali tárgyalása. Az 1952. évi Pp. 127. §-a szerint ugyanis a kereset jegyzőkönyvbe mondása alkalmával a felperessel együtt a bíróság előtt az alperes is megjelenhetett, és a bíróság a felek kérelmére a tárgyalást nyomban megtartotta. Ha az alperes a kereset jegyzőkönyvbe mondása alkalmával nem volt jelen, a tárgyalásra azonnal határnapot kellett kitűzni, és arra a felperest szóval meg kellett idézni.^[22]

Emellett 1958 márciusától a kérelmezők egy másik polgári nemperes úton is

[16] Az 1957. évi VIII. törvény 107. §-a nyomán 1958. 03. 01. napjától a Pp. 314. §-a ekként rendelkezett.

[17] 1992. évi LXVIII. törvény 16. § (2) bek.

[18] 2008. évi XXX. törvény 45. §.

[19] 1952. évi Pp. 122. § (1) bek.; Kivételt ez alól a 122. § (2) bekezdése jelenít meg.

[20] BH 1975. 320.

[21] A kötelező igénybevétel értékhátára folyamatos emelkedést mutatott: A III. Pp. novella 1973-tól 5000 Ft-ban határozta meg (1972. évi 26. törvényerejű rendelet 54. §.); az 1992. évi LXVIII. törvény nyomán 50 ezer Ft (1992. évi LXVIII. törvény (V. Pp. novella) 16. § (1) bek.); az 1995. évi LX. törvénnyel 100 ezer Ft (1995. évi LX. törvény 26. §.); és 1998. január 1-től 200 ezer Ft. (1997. évi LXXII. törvény 33. § (2) bek.).

[22] 1952. évi Pp. 127. §.

elindíthaták az igényérvényesítést. Ez az eljárás az egyezségi kísérletre idézés intézménye volt, amelynek célja elsődlegesen az volt, hogy a felek a perindítást megelőzően egyezségkötési céllal a bíróság előtt megjelenhessenek, és egyezségüket a bíróság jóváhagyással erősítse meg. Tekintettel arra, hogy egyezség hiányában a kereset jegyzőkönyvbe foglalása volt kérhető, és – a szóbeli kereset azonnali tárgyalására vonatkozó szabályok szerint – polgári perben kerül sor a kérelem elbírálására,^[23] megjelent egy új, fizetési meghagyásos eljárást mellőző lehetőség.

3. Igényérvényesítés a közjegyző hatáskörébe tartozó fizetési meghagyásos eljárásban

2010. június 1-jével a fizetési meghagyásos eljárás külön törvényi szabályozást nyert a 2009. évi L. törvényben, és a nemperes eljárás lefolytatása a közjegyző hatáskörébe került. A változás kimutatható az eljárás igénybevételét meghatározó rendelkezések körében is.^[24]

Az eljárásban kizárólag pénzkövetelések érvényesíthetők, és fennmarad a fizetési meghagyásos eljárás választható és kötelező igénybevétele. A kötelező fizetési meghagyásos eljárás kapcsán azonban részletes, konjunktív feltételrendszer állított fel a jogalkotó: „Csak fizetési meghagyás útján vagy a Pp. 127. §-ában meghatározott módon vagy a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított perben érvényesíthető a kizárólag pénz fizetésére irányuló olyan lejárt követelés, amelynek a Pp. 24. és 25. §-a szerint számított összege az egymillió forintot nem haladja meg, feltéve, hogy a) a kötelezettnek van ismert belföldi lakóhelye vagy tartózkodási helye, illetve székhelye vagy képviselte (a továbbiakban együtt: idézési cím) és b) a pénzkövetelés nem munkaviszonyból, közalkalmazotti jogviszonyból, közszolgálati jogviszonyból, szolgálati jogviszonyból, szövetkezeti tag munkaviszony jellegű jogviszonyából és a bedolgozói jogviszonyból (a továbbiakban együtt: munkaviszony) ered.”^[25]

Az értékhatar mellett tehát szükséges a kötelezett belföldi idézési címe, amely már 2010. június 1-je előtt is feltétel volt, és új korlátozásként jelenik meg a munkaviszonyból származó pénzkövetelések kizárása.^[26] Ez a kizárás azonban látszólagos, ugyanis a fenti jogviszonyokból származó pénzkövetelések továbbra is érvényesíthetők fizetési meghagyásos eljárásban.^[27]

[23] 1958.03.01.-től hatályos Pp. 127. §.

[24] Fmhtv. 3. § és Pp. 313-314. §.

[25] Fmhtv. 3. § (2) bek.; 1952. évi Pp. 314. § (1) bek.

[26] Fmhtv. 3. § (2) bek.

[27] A fenti jogviszonyokból származó olyan követelések kerültek kizárásra, amelyekben a követelés tárgya a jogviszony keletkezése, módosulása, megszűnése vagy a munkaviszonyból származó kötelezettségeknek a munkavállaló által történt vétkes megszegése miatt alkalmazott jogkövetkezmény, illetve fegyelmi vétség miatt alkalmazott jogkövetkezmény. Fmhtv. 3. § (4) bek.

Az Fmhtv. általában kizárja a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételét – és ezzel egyidejűleg megnyitja a polgári peres igényérvényesítési utat –, ha a kötelezettnek nincs ismert belföldi idézési címe.^[28] Újdonságként fedezhető fel a zálogjogból fakadó igények érvényesíthetőségére vonatkozó tilalom.^[29] A fizetési meghagyásos eljárás nem alkalmazható, kötelező sem lehet, ha a zálogjogosult a zálogkötelezettel szemben érvényesít értékhatárt meg nem haladó összegű pénzkövetelést. Kérdés azonban, hogy az eljárás alkalmazhatóságának fenti korlátozása, amely 2012. március 15-től jelent meg, mennyiben tekinthető új jogalkotói eredménynek.^[30] A bírói gyakorlat már korábban – az EBH 2000.316 útján – kimondta, hogy a zálogkötelezettel szembeni igény ebben az eljárásban nem érvényesíthető.^[31]

A fentiek alapján tehát 2010. június 1. napjától az 1 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelés esetén a fizetési meghagyásos eljárás akadályát képezi – így annak kötelező igénybevétele sem jelenik meg –, ha hiányzik az adós belföldi idézési címe, vagy a követelés zálogjogi igényből ered, továbbá a munkaviszonyból származó igényérvényesítés nem pénzbeli követelésre irányul.

A szabályozás ezen időszakát az alternatívaként kínált eljárások körének széles körű meghatározása is jellemzi. A jogalkotó több lépcsőben kívánja a jogkeresők számára az igényérvényesítési lehetőségeket biztosítani. Az Fmhtv. 3. § (2) bekezdése – szemléletváltozást jelezve – nem kizárólagos útként foglalkozik a fizetési meghagyásos eljárással, hanem az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése esetén a fizetési meghagyásos eljárást is egy, a jogosult rendelkezésére álló igényérvényesítési útként kínálja a Pp. 127. §-ában meghatározott eljárások (szóbeli kereset azonnali tárgyalás, egyezségi kísérletre idézés) és a Teljesítésigazolási Szakértői Szerv szakvéleményére alapított per mellett. Továbbá a 3. § (5) bekezdése nyomán a fél igényét az Európai Parlamentnek és a Tanácsnak a kis értékű követelések európai eljárásának bevezetéséről szóló 861/2007/EK rendeletében meghatározott eljárásban vagy választottbíró-sági eljárásban is érvényesítheti.^[32]

A 2018. január 1. napján hatályba lépő – 2016. évi CXXX. törvény által szabályozott – polgári perrendtartásunk a fizetési meghagyásos eljárás szabályanya-

[28] Fmhtv. 3. § (3) bek.; Láthattuk, hogy a kötelező igénybevétel kapcsán ugyanez a tényező pozitív feltételként került rögzítésre (Fmhtv. 3. § (2) bek.).

[29] Fmhtv. 3. § (1) bek.

[30] 2010. évi CLXXX. törvény a bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról 108. § (1) bek.

[31] Mi az oka mégis a törvénymódosításnak, az eljárás alkalmazási körét szabályozó norma kiegészítésének? A háttérben az áll, hogy a bírói gyakorlat által kialakított rendelkezés ellenére a közjegyzők hatáskörébe került eljárásban 2010 júniusa után több olyan kérelem is megjelent, amelyben a hitelező a zálogkötelezettet is marasztalni kérte a személyes adósokkal egyetemlegesen. Tehát nem új korlátozás jelent meg 2012. március 15-től a jogszabályban, hanem az Fmhtv. 3. § (1) bekezdésének kiegészített szabálya egyértelművé kívánta tenni a korábbi bírói gyakorlatban már létező tételt. Ld. Szécsényi-Nagy, 2012, 20.

[32] 2009. évi L. törvény a fizetési meghagyásos eljárásról (Fmhtv.) 3. § (5) bek. Ugyanígy nyilatkozik a Pp. 314. § (3) bek.

gára is hatást gyakorolt. A jogalkotó 2018. január 1-jével módosította a 2009. évi L. törvényt, így a fizetési meghagyásos eljárás szabályozása is megújult több ponton.^[33]

2018. január 1. napjától a 3 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések képezik az eljárás kötelező igénybevételének körét, és kimutatható a konjunktív feltételek körében is több változás. Egyrészt a korábban előírt kötelezett bel-földi idézési cím helyett megjelenik mindkét fél belföldi kézbesítési címe mint feltétel.^[34] Ezzel párhuzamosan a mindkét fél esetében fennálló belföldi kapcsolat hiánya a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételét önmagában ki is zárja, és a pénzkövetelés polgári perben érvényesíthető.^[35]

Kibővül azoknak a jogviszonyoknak a köre, amelyek korábban munkaviszonyként kerültek be az Fmhtv. 3. § (2) bekezdés b) pontjába, és az ezekből származó igények fizetési meghagyásos eljárásban nem érvényesíthetők.^[36] A fenti jogviszonyokból származó pénzkövetelések az (5) bekezdésben foglalt kivételekkel továbbra is érvényesíthetők fizetési meghagyásos eljárásban.^[37]

A jogalkotó fenntartotta 2018. január 1.-je után is az Fmhtv. azon fordulatát, hogy „csak fizetési meghagyás útján vagy” egyéb meghatározott eljárásokban van lehetőség az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésére.^[38] A fizetési meghagyásos eljárás mellett a jogalkotó megengedi az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelés érvényesítését a Pp. 167-168. §-ában meghatározott módon (egyezségi kísérlet a perindítás előtt), kis értékű követelések európai eljárása útján, választottbíróügyi eljárásban, valamint a fél azt az ellene indított polgári perben viszontkereset, illetve beszámítás útján érvényesítheti.^[39]

[33] 2017. évi CXXX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról 37. pont.

[34] Fmhtv. 3. § (2) bek. a) pont.

[35] Fmhtv. 3. § (4) bek.

[36] A meghatározott jogviszonyok köre a 2018. január 1.-én hatályba lépett szabályozás nyomán kiterjed a közfoglalkoztatási jogviszonyra, a sporttörvény alapján kötött munkaszerződéses jogviszonyra, szakképzés során kötött tanulószerveződésből eredő jogviszonyra, nemzeti felsőoktatási törvény szerinti hallgatói munkaszerződésből eredő jogviszonyra, illetve szociális szövetkezettel és foglalkoztatási szövetkezettel létesített tagi munkavégzési jogviszonyra. Külön megjelölést kapott a közigazgatási perrendtartásról szóló 2017. évi I. törvényben meghatározott közszolgálati vagy közigazgatási szerződéses jogviszony. Az Fmhtv. 2018. január 1-jétől hatályos szövegezése az (5) bekezdésben változtatlanul fenntartja, hogy meghatározott jogviszonyok esetében akkor kizárt az eljárás, ha az ügy tárgya a jogviszony keletkezése, módosulása, megszűnése vagy a jogviszonyból származó kötelezettségeknek a munkavállaló által történt vétkes megszegése miatt alkalmazott jogkövetkezmény, illetve fegyelmi vétség miatt alkalmazott jogkövetkezmény. Továbbá 2020. január 1. napjától újabb változás következett be a fenti jogviszonyok körében: megjelent e körben rendvédelmi igazgatási, honvédelmi alkalmazotti jogviszonyból, szolgálati jogviszonyból és a szakképzési munkaszerződés alapjául szolgáló jogviszonyból származó igények esetében is. Ld. Szécsényi-Nagy, 2020, 81.

[37] Szécsényi-Nagy, 2020, 82.

[38] Fmhtv. 3. § (2) bek.

[39] Fmhtv. 3. § (2) és (7) bek.

III. A BÍRÓSÁG SZEREPE – FIZETÉSI MEGHAGYÁSOS ELJÁRÁS HELYETT POLGÁRI PER?

1. Jogosulti igényérvényesítés az 1893. évi XIX. és az 1911. évi I. törvénycikk hatálya alatt

Az 1893. évi XIX. törvénycikk a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek visszautasításáról rendelkezve tartalmazott olyan lehetőséget, hogy a bíróság visszautasítással éljen, ha a kérelem tartalmából az tűnik ki, hogy a követelés alaptalan.^[40] A törvénycikk indokolásában is megtalálható azon megállapítás, hogy az eljárás csak azokra a követelésekre nézve vehető igénybe, „melyeket illetőleg semmi sem gyengíti a feltevést, hogy az adós a követelést kétségbe vonni nem fogja. Ha tehát már a fizetési meghagyás iránti kérelem tartalmából oly körülmények tűnnek ki, melyek már általános természetűknél fogva a vitásság elemét hordják magukban: a birói közreműködést meg kell tagadni.”^[41]

Az állásfoglalás nem változott az 1911. évi I. törvénycikk hatálya alatt sem, ugyanis az 1911. évi Pp. 591. §-a a kérelem visszautasításáról rendelkezve fenn tartja a korábbi visszautasításra okot adó eseteket, köztük a követelés alaptalansága miatt visszautasítást. Az 1930. évi XXXIV. törvénycikk nyomán megjelenik a kérelem keresetlevélnek tekintése: ha a visszautasítás oka a követelésnek vagy járulékeinak csak egy részére vagy egy adóstársra nézve forog fenn, a kérelmet keresetlevélnek kell tekinteni.^[42] Emellett a 49. § második mondata kijelenti, hogy a kötelező esetkörbe tartozó pénzbeli igényérvényesítések esetén a beadott keresetlevelet is fizetési meghagyás iránti kérelemnek kell tekinteni.

2. Jogosulti igényérvényesítés az 1952. évi Pp. hatálya alatt

Az 1952. évi III. törvény megalkotása során a jogalkotó fenntartotta a korábbi szabályozási koncepciót, és a kötelező esetekben a bíróság számára nem biztosította a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelemtől való eltérést és a polgári peres eljárás lefolytatását.^[43]

Az I. Pp. novella azonban jelentős változást hozott a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek bíróság általi elintézése tekintetében, ugyanis felhatalmazta az eljáró bírót arra, hogy a kérelem tartalmának mérlegelése mellett eldöntse, valóban fizetési meghagyást bocsát-e ki, vagy keresetlevélként értékeli a fél kérelmét, és peres eljárásban bírálja el az igényt.^[44] Az 1952. évi Pp. 316. § (2) bekezdésében a Novella nyomán a következő rendelkezések jelentek meg: „A

[40] 1893. évi XIX. tc. 4. §.

[41] 1893. évi XIX. tc. 1. §-hoz fűzött indokolás.

[42] 1930. évi XXXIV. tc. 51. §.

[43] (1954. 08. 01.ig hatályos) 1952. évi Pp. 313. § (2) bek. és 316. §.

[44] 1954. évi VI. törvény 81. §.

313. § (2) bekezdése alá tartozó esetben beadott keresetlevelet fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelemként kell elintézni. Az elnök azonban mind ilyen esetben, mind pedig fizetési meghagyás kibocsátására irányuló kérelem esetében a fizetési meghagyás kibocsátása nélkül az ügy tárgyalására tűzhet ki határnapot, ha megítélése szerint a követelés fennállása kétségesnek mutatkozik és az adós ellentmondására nyilvánvalóan számítani kellene.” Látható, hogy mind a kötelező, mind a választható eljárási körben érvényesült a bíróság perbeli elbírálási jogosultsága. A bíróság döntésének alapjaként a követelés várhatóan vitatott voltát emelték ki, amelyen azon esetet értették, amikor a követelés fennállása kétségesnek mutatkozik, és az adós ellentmondására nyilvánvalóan számítani kellene. Az egyszerűsített eljárást hivatalból mellőzhették, ha nyilvánvalóan számítani kellett az ellentmondás előterjesztésére és a peres folytatásra.^[45]

1973. január 1-jétől kibővült azon esetek köre, amikor a bíróság perben intézhette el a fizetési meghagyásos eljárásban érvényesített igényeket: „az ügy tárgyalására tűzhet ki határnapot, ha megítélése szerint a követelésnek nincs alapja, fennállása kétségesnek mutatkozik, vagy a követelés jogszabály megkerülésére irányul”.^[46]

A bírói gyakorlatban hamar megjelentek a perré alakítási lehetőségek alkalmazási esetei, a jogszabályi feltételek értelmezései. A rendelkezésre álló három ok közül kifejezetten egy „uralta” a bírói perré alakító döntéseket, mégpedig „a követelés fennállása kétségesnek mutatkozik”. Ilyen megállapítással találkozunk kártérítési igények kapcsán,^[47] valamint házassági vagyoni jogi igények^[48] esetén. Kifejezetten a „kétséges” kategóriába sorolta a bíróság azt az esetet is, amikor egymásnak ellentmondó tartalmú fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek kerültek előterjesztésre ugyanabból a jogviszonyból származó követelések érvényesítésére.^[49] Lakás-használatbavételi díj iránti követelés kapcsán találkozhatunk a követelés jogalapjával kapcsolatos előzetes vizsgálat elmaradása miatti fizetési meghagyás hatályon kívül helyezésével, és a perbíróság új eljárásra utasításával,^[50] valamint a bíróság a jogalap hiányaként értékelte, hogy a jogosult nem jelölte meg a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmét tartalmazó úrlapon a követelés jogcímét, nem adta elő a követelés alapjául szolgáló tényeket, bizonyítékokat.^[51]

A PK 220. számú állásfoglalás a mezőgazdasági termékértékesítési szerződésen alapuló előleg visszatérítése és kötbérfizetés iránti igény esetében indokoltan tartotta, hogy a bíróság fizetési meghagyás kibocsátása nélkül az ügy

[45] Szécsényi-Nagy, 2013, 786.

[46] Az 1972. évi 26. tvr. 56. § (1). bek nyomán a 316. § (3) bekezdésében jelenik meg a fenti szabályozás.

[47] BH 1974.306.; BH 1975.474.

[48] BH 1975.32.; 1977.114.

[49] BH 1988.316.

[50] BH 1977.383.

[51] BH 1985.194. Lásd még ehhez: BH 2002.143.

tárgyalására tűz ki határnapot olyan esetben, amikor megítélése szerint a követelésnek nincs jogalapja, fennállása kétségesnek mutatkozik vagy a követelés jogszabály megkerülésére irányul. A hagyatéki tartozások érvényesítésére irányuló fizetési meghagyás kibocsátása helyett is indokoltnak ítélték az ügy tárgyalására történő határnap kitűzését.^[52]

A Székesfehérvári Törvényszék 2008-ban perújítás tárgyában született határozatában kifejezetten megállapította, hogy a 316. § (3) bekezdésében szereplő perré alakítási okok alkalmazása bírói mérlegelésre tartozik. Amennyiben a bíróság nem alkalmazza ezeket, és fizetési meghagyásos eljárást bocsát ki, nem szolgálhat perújítás alapjául.^[53]

Látható a fentiekből, hogy változatos tárgykörűek azon fizetési meghagyás kibocsátás iránti kérelmek, amelyek esetén a perorvoslat nyomán eljáró bíróság azt a megállapítást tette, hogy helyes eljárási megoldásként a fizetési meghagyás kibocsátása helyett az ügy tárgyalására kellett volna határnapot kitűzni.

A kommentárirodalom is tükrözte a megváltozott hozzáállást. Az a „rend” érvényesült, hogy amennyiben a fizetési meghagyás valamely okból nem volt kibocsátható, és keresetlevélnek sem volt tekinthető, a bíróság megtagadta a meghagyás kibocsátását.^[54] Tehát, mielőtt a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elutasításra került volna, megvizsgálták, hogy a peres eljárás lefolytatása számításba jöhet-e, és csak annak a kiesése esetén beszélhettünk a meghagyás kibocsátása iránti kérelem elutasításáról. Tudatosan a bíróságon tartották ezáltal a jogosult kérelmét, és perben intézték el.^[55]

2009. január 1-től azonban a 2008. évi XXX. törvény kizárta a bíróság mérlegelési lehetőségét a kérelmek tekintetében, megszüntetve a bíróság hivatalbóli perré alakítási jogosultságát. A perré alakításra alapot kínáló, mérlegelési körbe tartozó esetek eltűntek.^[56] A fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek perben történő elintézésére egyetlen lehetőség volt: amennyiben a fizetési meghagyás kibocsátásának a 313. § alapján nincs helye.^[57] Tehát kizárólag a fizetési meghagyásos eljárásra nem tartozó igényérvényesítések esetén vált lehetővé a polgári perbeni eljárás.

A 2010. június 1-jével a fizetési meghagyásos eljárás lefolytatására a közjegyző vált jogosulttá, és a fizetési meghagyásos eljárást követő polgári per tekintetében maradt fenn a bíróság hatásköre. Mindez szükségképpen változást hozott a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek formai-tartalmi megítélésében. Elkülöníthetővé váltak a két típusú eljárásra vonatkozó kérelmek. A közjegyző fizetési meghagyásos nemperes eljárásban járhat el. A közjegyzőhöz benyújtott

[52] BH 1990.184.

[53] Székesfehérvári Törvényszék Pf.21706/2008/3. számú határozata.

[54] Németh – Kiss, 2002,188.

[55] Németh – Kiss, 2002, 186.

[56] 2009. január 1. napjától hatályon kívül helyezték az 1952. évi Pp. 316. § (3) bekezdésének rendelkezéseit. Ld. 2008. évi XXX. törvény 45. §.

[57] 1952. évi Pp. 2009. január 1-től hatályos 316. § (3) bek.

fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem kizárólag a fizetési meghagyásos eljárásra vonatkozó szabályok alapján bírálható el. Amennyiben nem bocsátható ki a meghagyás, a kérelmet az Fmhtv. 24. §-a alapján elutasítja a közjegyző. A feltételeknek megfelelő kérelem alapján kibocsátásra kerül a meghagyás.^[58]

A peres eljárásra a bíróságnak van hatásköre, és a bíróság tevékenysége is alapvetően megváltozik a hozzá érkező kérelmek kapcsán. Az 1952. évi Pp. az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése esetére – a 3. § (2) bekezdésében elhelyezkedő elvre reagálva^[59] – kijelenti, hogy amennyiben a jogosult ugyan keresetlevélként aposztrofálja kérelmét, de abban a kötelező fizetési meghagyásos eljárás esetkörébe eső igényt kíván érvényesíteni és beadványát a bírósághoz nyújtja be, a bíróság idézés kibocsátása nélkül elutasítja keresetlevelét a Pp. 130. § (1) bekezdés c) pont alapján arra hivatkozással, hogy a pert más hatósági (közjegyzői) eljárásnak kell megelőznie.^[60] Emellett a jogosult számára útbaigazítást is biztosít, és tájékoztatja a fizetési meghagyásos eljárás megindítására vonatkozó eljárási szabályokról. Tehát a bíróság követi a 2009. január 1. után megjelenő azon gyakorlatot, hogy a kötelező fizetési meghagyásos eljárás keresetlevél beadásával nem kerülhető el. A hatáskörváltozások miatt már nem a bíróság intézkedhet a meghagyás kibocsátásáról, hanem formális határozattal el kell utasítani a kérelmet, és a jogosultat tájékoztatnia kell a közjegyző előtti eljárás lehetőségéről.^[61]

A Pp. azonban kizárólag a kötelezően igénybe veendő fizetési meghagyásos eljárás „elkerülési kísérlete” esetére tartalmaz egyértelmű rendelkezéseket. Az eljárás lefolytatására jogosult hatóság megváltozása a jogkeresők számára, tekintettel a több mint 100 évig fennálló bírósági hatáskörre, sajátos jogkeresői tévedéseket is eredményezett, és a bírósághoz egymillió forintot meghaladó igényt érvényesítő fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek érkeztek. Az eljárás igénybevétele ezen értékhatárt meghaladóan 2010. június 1. és 2017. december 31. között fakultatív, a kérelmező által választott igényérvényesítés mód, amellyel azonban a bírósághoz fordult. Miként voltak értelmezhetők a bírósághoz beérkező fenti fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmek? Az 1952. évi Pp. és az Fmhtv. együttes alkalmazása két lehetőséget is kínált a bírói gyakorlat számára: (1) formája, elnevezése alapján a Pp. 130. §-a alapján elutasítja a bíróság a kérelmet, és közjegyzői nemperes útra tereli az igényérvényesítést; (2) vagy a tartalma szerint ítéli meg,^[62] és befogadja mint keresetlevelet (egyúttal hiánypótlásra hívja fel a jogosultat, mivel a kérelme, különösen a bizonyítékok kapcsán, nem felel meg a keresetlevéllel szemben támasztott követelményeknek). Az eltérő bírói gyakorlat lehetőségét azonban szinte nyomban kizárta egy

[58] Fmhtv. 26-27. §.

[59] A bíróság a fél által előadott kérelmeket, nyilatkozatokat nem alakszerű megjelölésük, hanem tartalmuk szerint veszi figyelembe. 1952. évi Pp. 3. § (2) bek. 2. mondata.

[60] 1952. évi Pp. 314. § (2) bek.

[61] 1952. évi Pp. 314. § (2) bek.

[62] 1952. évi Pp. 3. § (2) bek.

bíróági állásfoglalás, amely meghatározta a fenti esetkörre vonatkozó intézkedéseket.^[63] Ennek értelmében a jogosult által 1 millió forintot meghaladó pénzkövetelést érvényesítő fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelmet a Pp. 130. § (1) bekezdés b) pontja alapján el kellett utasítani.^[64] Azaz a bírói gyakorlatnak a felvázolt alternatívák közül az (1) megoldást kellett követnie. A második intézkedési lehetőség – a fizetési meghagyás kibocsátása iránti kérelem keresetlevélkénti befogadása – kapcsán a bíróság kifejtette, hogy ez elzárná a jogosultat a jogszabály által biztosított választás lehetőségétől, és belekényszerítené egy peres eljárásba, a költségkímélőbb és gyorsabb nemperes eljárás helyett.^[65]

2010. június 1-vel tehát a bíróság és a közjegyző jól elhatárolható jogosultságokkal rendelkezik az eljárásokkal kapcsolatban, melynek hatásaként a fizetési meghagyásos eljárás is ellentmondás (illetve az eljárás megszüntetését követő önálló perindítás) eredményeképpen alakulhat perré.^[66] Így azt tapasztalhatjuk, hogy a hatáskör megváltozása jobban elhatárolhatóvá tette a két típusú eljárást, a közöttük megjelenő átmenetek lecsökkentek, a hivatalból történő perré alakítás lehetősége megszűnt.

3. Igényérvényesítés a 2016. évi CXXX. törvény hatálya alatt

A 2018. január 1-jétől hatályos polgári perrendtartásunk – a kötelező értékhatár 3 millió forintra történő emelése, a fizetési meghagyásos eljárás mellett igénybe vehető igényérvényesítési módok körének kibővítése mellett – a fizetési meghagyásos eljárás és a peres eljárás kapcsolatában is eredményezett változást. A Pp. 254. §-a egyrészt fenntartja a fizetési meghagyásos eljárás és a polgári peres eljárás közötti elhatárolást, és tiszteletben tartja a kérelmet előterjesztő választási szabadságát.^[67] Emellett azonban megjelenik egy eltérő gondolkodás is: „a fizetési meghagyásos eljárás mellőzése miatt az eljárás hivatalból történő megszüntetésének nincs helye, ha az alperes ennek kifogásolása nélkül írásbeli ellenkérelmet terjesztett elő”.^[68] Ezáltal a fizetési meghagyásos igényérvényesí-

[63] A Fővárosi Bíróság Polgári Kollégiuma által a Magyar Országos Közjegyzői Kamara Elnökének küldött 2010. El. II. B. 38/13. számú tájékoztatás a 2009. évi L. törvény hatályba lépésével kapcsolatos bírósági gyakorlatról. 2010. június 10.

[64] A felperes követelésének érvényesítése más bíróság vagy más hatóság hatáskörébe tartozik, vagy a perre más bíróság illetékes, de a 129. § rendelkezése a szükséges adatok hiányában nem alkalmazható. 130. § (1) bekezdés b) pont.

[65] A Fővárosi Bíróság Polgári Kollégiuma által a Magyar Országos Közjegyzői Kamara Elnökének küldött 2010. El. II. B. 38/13. számú tájékoztatás a 2009. évi L. törvény hatályba lépésével kapcsolatos bírósági gyakorlatról. 2010. június 10.

[66] Fmhtv. 34. és 37. §.

[67] Pp. 254. § (2) bek.: Ha a felperes a keresetével kizárólag olyan követelést érvényesít, amelyet az Fmhtv. alapján csak fizetési meghagyásos eljárás útján lehet érvényesíteni, a bíróság a keresetlevél visszautasításával egyidejűleg tájékoztatja őt a fizetési meghagyásos eljárás megindításának lehetőségéről és módjáról.

[68] Pp. 254. § (3) bek.

tési út a felperes választása alapján elkerülhető, és amennyiben ezt az alperes írásbeli ellenkérelmében nem kifogásolja, a polgári peres eljárás lefolytatható. A bíróság intézkedési kötelezettsége helyett tehát az alperes rendelkezési joga (kifogása) körébe „helyeződik át” az igény érvényesítésére szolgáló eljárás formája (nemperes vagy peres eljárás).

Az új szabályozás hátterében a Kúria azon állásfoglalása áll, amely a BH 2017.62. számú döntésben jelenik meg. A Kúria felülvizsgálat tárgyában született határozatában megállapítja, hogy a fizetési meghagyásos eljárás elmaradása miatt a felülvizsgálati eljárásban nincs helye a per megszüntetésének, ha a felülvizsgálati kérelmet előterjesztő alperes a perben érdemben védekezett, és az igényérvényesítés akadályát jelentő megelőző fizetési meghagyásos eljárás lefolytatásának hiányát az eljárás korábbi szakaszaiban nem kifogásolta. A Kúria kifejezésre juttatja, hogy fennáll a fizetési meghagyásos eljárás kötelező igénybevételére, valamint az ilyen esetekben indított polgári peres eljárásokra alkalmazandóan egy imperatív szabályozás,^[69] amelynek formalista (jogdogmatikai) értelmezése azt eredményezné, hogy az elsőfokú, valamint jogorvoslati eljárásokban eljáró bíróság az eljárás megszüntetésével (a meghozott határozat hatályon kívül helyezésével) az igény érvényesítését visszautalja a közjegyzői nemperes eljárásba. A Kúria idézett határozatában megjelenik azonban egy másik érv is, amely a „józan ész” és a „gazdaságosság” területéhez kapcsolódik: „Sem a józan ésszel, sem a gazdaságossággal nem fér össze, ha a kötelező fizetési meghagyásos eljárás elmaradása esetén a felsőbb bíróság a pert megszünteti.”^[70] A bíróság a peres eljárást megszüntető határozatával a fizetési meghagyásos eljárás célját is figyelmen kívül hagyja, mely a pénzkövetelések érvényesítésének gyors és olcsóbbá tétele. Amennyiben a polgári peres eljárás folyamatában, a jogorvoslati eljárásban kerül sor a megszüntetésre, a jogkereső állampolgárt arra kényszerítjük, hogy újrakezdje az eljárást a közjegyző előtt. Majd a fizetési meghagyással szemben előterjesztett kötelezett ellentmondás folytán újra a polgári perben találják magukat a felek, és mindazon költség, amely a nemperes és a peres eljárásban jelen van, mindazon idő, amely a két eljárás lefolytatásához hozzátartozik, plusz teherként nehezedik rájuk. Az ilyen jogalkalmazói megoldás ellentétes az Alaptörvény 28. cikkébe foglalt értelmezési klauzulával,^[71] amely szerint a jogszabályok „gazdaságos célt” szolgálnak – hívja fel a figyelmet Tahin Szabolcs.^[72]

A 2018. január 1.-től hatályos szabályok alkalmazása tekintetében a bírói gyakorlatban eltérő megoldások jelentek meg. A 3 millió forintot meg nem haladó pénz-

[69] Tahin, 2017, 38.

[70] Tahin, 2018, 989.

[71] Alaptörvény 28. cikk: A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. A jogszabályok céljának megállapítása során elsősorban a jogszabály preambulumbát, illetve a jogszabály megalkotására vagy módosítására irányuló javaslat indokolását kell figyelembe venni. Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak.

[72] Tahin, 2018, 989-990.

követeléseket érvényesítő keresetlevelekről jellemzően az volt a vélemény, hogy ezek az igények fizetési meghagyásos eljárásban érvényesítendők, ezért az alperesi kifogás bevétele nélkül visszautasították a keresetleveleket,^[73] valamint az eljárást a perfelvételi szakaszban a Pp. 254. § (2) bekezdését alkalmazva megszüntették.^[74]

2021. január 1. napjától a polgári perrendtartás első novelláris módosítása^[75] – a fentiekre tekintettel nem véletlenül – érintette a fenti szabályozási és bírói gyakorlatban érvényesülő rendet, és az alperes írásbeli ellenkérelmétől függő intézkedési utat lezárta. Akként rendelkezik, hogy „a fizetési meghagyásos eljárás mellőzése miatt az eljárás megszüntetésének a perfelvétel lezárása után nincs helye”. Mindez azt eredményezi, hogy a bíróság a keresetlevél vizsgálata körében visszautasítással, a perfelvételi szakban – tekintet nélkül az alperes ellenkérelmére – az eljárás megszüntetésével jár el a 3 millió forintot meg nem haladó pénzkövetelést érvényesítő keresetlevél esetén. Amikor azonban a perfelvétel lezárását követően jut a bíróság vagy a felek tudomására azon körülmény, hogy a perben érvényesített igény a kötelezően fizetési meghagyásos eljárásra tartozó követelések körébe tartozik, a polgári per lefolytatásának nincsen akadálya. Erre hivatkozással az eljárást sem első-, sem másodfokon nem lehet megszüntetni.^[76]

IV. KONKLÚZIÓ

Azon kérdésben, hogy az eljárásban érvényesülő „kötelező” értékhatár megköti-e a jogkeresők „kezét”, és az értékhatárt meg nem haladó követelések kizárólag fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthetők-e, a következőket tapasztalhattuk:

1. A jogalkotó pontosan meghatározta a fizetési meghagyásos eljárás igénybevételének feltételeit és az eljárás kizárt eseteit. Így a „kötelező” igénybevétel feltételeit nem teljesítő kérelmek esetén a peres út megnyílt a jogkereső előtt.

2. Megállapítható az is, hogy már korán megjelentek olyan eljárási lehetőségek, amelyek kifejezetten a fizetési meghagyásos eljárás helyett biztosítottak peres vagy nemperes igényérvényesítési lehetőségeket. Az imént számba vett igényérvényesítési utak tehát ott álltak és állnak most is a követelést érvényesítő oldalán, és alternatívát kínálnak az értékhatárt meg nem haladó összegre vonatkozó pénzkövetelések érvényesítésére.

Kérdés azonban, hogy mindezek megfelelő alternatívák-e, és valóban fennáll-e az a tétel, hogy a fizetési meghagyásos eljárás egy a rendelkezésre álló igényérvé-

[73] Pp.176. § (1) bek. c) pont.

[74] Lásd erről: Endrédi, 2021, 109.; Varga E., 2024, 254. §-hoz fűzött kommentár; Orosz, 2020, 843.

[75] 2020. évi CXIX. törvény a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról 36. §.

[76] Végső előterjesztői indokolás a polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvényhez – Indokolások Tára 2020/148. 36. §-hoz fűzött indokolás; Endrédi, 2021, 109.

nyesítési utak közül. E kérdésben eltérő gondolkodást mutat a jogtudomány. Az egyik álláspont képviselői kizárólagosan a fizetési meghagyásos eljárást tekintik az értékhatárt meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésére nyitva álló útnak. A szabályozás által felkínált alternatív eljárásokkal kapcsolatban megállapítják, hogy ezek gyakorlati alkalmazása akadályba ütközik, vagy olyan speciális igénybevételi rendelkezéssel bírnak, amely korlátot képez az alternatíva jellegében.^[77] A másik álláspont szerint az eljárás igénybevétele az értékhatár által meghatározott körben nem kötelező, mert a követelés bíróság előtt is érvényesíthető. Érvként a polgári peres eljárást biztosító – 2017. december 31-ig rendelkezésre álló – utakat (szóbeli kereset azonnali tárgyalása, egyezségi kísérletre idézés) említi, valamint új, 2018-tól megjelenő eljárásban (egyezségi eljárás a közjegyző előtt) látja a fizetési meghagyásos eljárás alternatíváját.^[78]

Tehát a jogirodalom sem egységes abban, hogy az alternatívaként kínált eljárások igénybevétele, feltételei és eljárási szabályai képesek lennének a fizetési meghagyásos eljárással egyenértékű egyszerűsített, gyors igényérvényesítési utat kínálni a pénzkövetelést érvényesítő fél számára.^[79]

A fentiekre tekintettel különösen fontos, hogy milyen tapasztalatokról számolhatunk be a fizetési meghagyásos eljárás és polgári per kapcsolata, az eljáró bíróság jogkörére koncentrált vizsgálata eredményeként. Kifejezetten érdekes, hogy egy hullámozó jogalkotói gondolkodás tapasztalható. Fizetési meghagyásos eljárásunk történetében két hosszabb időszak (1954-2008; 2018-tól jelenleg is) mutatható ki, amikor a bíróság a hozzá érkező kérelmet fizetési meghagyásos eljárás nélkül polgári perben bírálhatta/bírálhatja el.

Az első ilyen időszak az 1952. évi Pp. hatálya alatt jelent meg, és a jogirodalomban Németh János és Kiss Daisy akként érvelt, hogy e lehetőség megteremtését azért tartották szükségesnek, mert a fizetési meghagyásos eljárás szabályainak merev alkalmazása törést eredményezhetett volna a polgári eljárásjog elveiben, melyek szerint a bíróságnak az igazság szem előtt tartásával kell a jogérvényesítést elősegítenie.^[80] Mindez szoros összefüggésben áll azon tényezővel, hogy fizetési meghagyásos eljárásunk ebben az időszakban az okirati bizonyításon alapuló eljárási modell követője volt.^[81]

[77] Ezen álláspontot képviseli: Németh – Kiss, 2010, 1216-1219.; Nagy, 2010, 211.; Gáspárdy, 2006, 91.; Molnár, 2016, 162.

[78] Ezen álláspont mutatható ki a következő szerzőknél: Asbóth-Hermányi, 2012, 15.; Szécsényi-Nagy, 2012, 78.; Szécsényi-Nagy, 2020, 75.

[79] Lásd ehhez: Molnár, 2016, 151-164.; Molnár, 2023, 67-75.

[80] Németh – Kiss, 2002, 189.; Hasonlóan nyilatkozik: Molnár, 2019, 123.

[81] A fizetési meghagyásos eljárás és a kérelemhez megkövetelt bizonyítékok kapcsolata alapján megkülönböztethető az ún. tiszta és az ún. okirati bizonyításon alapuló eljárás. Az okirati bizonyítást alkalmazó modell tagállamaiban azonban egységesen megállapítható, hogy – az okiratok benyújtásának módjától és az okirati kör terjedelmétől függetlenül – érvényesül a kérelem eljáró hatóság általi vizsgálata. A vizsgálat eredménye határozza meg, hogy kibocsátásra kerül-e a meghagyás, vagy a kérelem elutasításáról, a kimutatott hiányok pótlásáról szól a jogosultnak címzett határozat. Harsági, 2012, 6.; Molnár, 2014, 41-43.

A második, jelenleg is hatályos szabályozás hátterében Alaptörvényünk 28. cikke mutatható ki.^[82] A bíróságok jogalkalmazó tevékenységének kereteit az Alaptörvény ekként jelöli ki: „A bíróságok a jogalkalmazás során a jogszabályok szövegét elsősorban azok céljával és az Alaptörvénnyel összhangban értelmezik. (...) Az Alaptörvény és a jogszabályok értelmezésekor azt kell feltételezni, hogy a józan észnek és a közjónak megfelelő, erkölcsös és gazdaságos célt szolgálnak”.^[83] Emellett a 2018. január 1-től hatályos polgári perrendtartásunk Preambulumában is megjelenik a polgári eljárás célját meghatározó azon tétel, hogy „a polgárok szolgálatát biztosító, a közjónak és a józan észnek megfelelő jogalkalmazás eszméje” jelenjen meg a polgári eljárások szabályainak megalkotása során.

Tahin Szabolcs kiemelte a vizsgált téma kapcsán is, hogy „a tételes jog iránti hűség tehát nem feltétlenül vezet egyúttal ésszerű és gazdaságos megoldásra”.^[84] Éppen ezért kifejezetten üdvözlí a 2018. január 1. napján hatályba lépő szabályozási rendszert, amely szerint a fizetési meghagyásos eljárás mellőzésével indított polgári pereket nem lehet hivatalból megszüntetni, kizárólag az alperes írásbeli ellenkérelemben jelzett kifogása szolgálhat az eljárás megszüntetésének alapjául.^[85] Megjelenik azonban az az álláspont is, hogy a jogalkotó a Pp. 254. § (3) bekezdésével lerontja az Fmhtv. 3. §-ában, valamint a Pp. 254. § (1) bekezdésében kinyilatkoztatott tételt, miszerint kizárólag fizetési meghagyásos eljárásban érvényesíthetők meghatározott igények. Szécsényi-Nagy Kristóf véleménye szerint mindez azzal jár, hogy a kötelezően nemperes útra tartozó igények tekintetében is lehetőséget biztosít – egyfajta hatásköri önkéntes alávétés jelleggel – arra, hogy a bíróság által jogszabályellenesen vissza nem utasított keresetlevél alapján tárgyalni kezdett ügyben az alperes alaki védekezése hiányában elvonja a közjegyző hatáskörét.^[86]

Láthattuk, hogy a jogalkotó 2021. január 1-jétől „hozzányúlt” a fent üdvözlő/vitatott szabályozáshoz, és az alperesi ellenkérelem tartalmától függetlenül a bíróság hivatalbólí vizsgálatának tárgyává tette újra a fizetési meghagyásos eljárásra tartozó igényérvényesítés kérdését. Azonban nem állította vissza egészében a 2018. január 1. előtti szabályozási időszakot, mivel a bíróság számára már az érdemi tárgyalási szakban nincs lehetősége az eljárást megszüntetni, az eljárás érdemi lefolytatásához fűződő érdek jelenik meg. Mindez – ha nem is teljes mértékben azonos tartalommal, de – a jogirodalomban Tahin Szabolcs által képviselt vélemény érvényesülését mutatja. Azáltal azonban, hogy a polgári per perindítási és perfelvételi szakaszában – az alperes kérelme nélkül, a bíróság hivatalbólí észlelése nyomán – megjelenik a fizetési meghagyásos eljárás és polgári per elhatárolására biztosított út (kereseti kérelem visszautasítása, eljárás megszüntetése) – a Szécsényi-Nagy Kristóf által megfogalmazott hatáskör-elvonás veszélye is feloldásra kerül.

[82] Tahin, 2023, 132.; Tahin, 2018, 989.

[83] Alaptörvény 28. cikk 1. és 3. mondata; Lásd ehhez: Kiss, 2023, 28. cikkhez fűzött kommentár.

[84] Tahin, 2018, 990.

[85] Tahin, 2018, 991.

[86] Szécsényi-Nagy, 2018, 1064.

A tanulmány a fizetési meghagyásos nemperes eljárás és polgári per viszonya tekintetében a jelenlegi szabályozást megfelelőnek tartja, mivel képes a közjegyzői és bírósági hatáskör elkülönítésére. Biztosítja, hogy a kötelező értekhátárt meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítésének formája továbbra is a fizetési meghagyásos eljárás legyen, azonban a polgári perben érvényesített igények esetén érvényre juttatja az Alaptörvény által megfogalmazott és a Pp. által is hivatkozott józan ész és gazdaságosság elvét.

Felvethető azonban az a kérdés, hogy a jogkereső számára nem lenne-e még megfelelőbb, ha a 2018. január 1. és 2020. december 31. között érvényesülő szabályozás érvényesülne jelenleg is, azaz a fizetési meghagyásos igényérvényesítési út a felperes választása alapján perindítással elkerülhetővé válna, amennyiben ezt az alperes írásbeli ellenkérelmében nem kifogásolja. A felperes azon jogának elismerése, hogy az igényérvényesítés formáját megválaszthatja, egy első jelentős lépés lehetne a választható fizetési meghagyásos eljárás felé, és visszatérhetne a magyar jogalkotás és jogalkalmazás az 1893. évi XIX. törvény-cikk indoklásában hangsúlyozott elvhez, mely szerint „a hitelezőre kell bízni annak megfontolását, vajjon a fenforgó esetben számithat-e arra, hogy az adós a követelést vita tárgyává tenni nem fogja”.^[87]

HIVATKOZÁS (MLA)

- Molnár, Judit. „Fizetési meghagyásos eljárás helyett polgári per - A kötelező valóban kötelező?” *Jog-Állam-Politika: Jog- és politikatudományi folyóirat*, vol. 18, no. 2, 2026, pp. 45-64. <https://doi.org/10.58528/JAP.2026.18-2.45>.

IRODALOM

- Asbóth-Hermányi, Lőrinc. *Módszertani útmutató a fizetési meghagyásos eljáráshoz*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2012.
- Endrédy, András. „A perindítás megváltozott szabályai a polgári perrendtartás első novelláris módosításai alapján.” *Miskolci Jogi Szemle*, no. 1, 2021. <https://doi.org/10.32980/mjsz.2021.1.955>.
- Gáspárdy, László. „Aggályos alkotmányhűségű perjogi rendelkezések.” *Kontroll Jogtudományi Folyóirat*, no. 1, 2006.
- Harsági, Viktória. „A magyar fizetési meghagyásos eljárás fejlődéstörténetének áttekintése 1893-tól napjainkig.” *Iustum Aequum Salutare*, no. 3–4, 2012.
- Harsági, Viktória. „A fizetési meghagyásos eljárások hasonlóságai és különbségei Európában.” *Jogtudományi Közlöny*, no. 1, 2012.
- Kiss, Barnabás. *Útmutató az Alaptörvényhez*. HVG-ORAC Lap- és Könyvkiadó Kft., 2023.

[87] 1893. évi XIX. tc. Általános indoklás.

- Molnár, Judit. "Alternatívák most és a jövőben is? Az egymillió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése Magyarországon." *Jog-Állam-Politika: Jog-és politikatudományi folyóirat*, no. 2, 2016.
- Molnár, Judit. "A közjegyző előtti egyezségi eljárás és a fizetési meghagyási eljárás kapcsolata a három millió forintot meg nem haladó pénzkövetelések érvényesítése körében." *FORVM*, no. 2, 2023.
- Molnár, Judit. *A magyar fizetési meghagyásos eljárás az európai megoldások tükrében*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, 2014.
- Molnár, Tamás. *Alapelvek a közjegyzői nemperes eljárásokban*. Közjegyzői Akadémia Kiadó, 2019.
- Nagy, Adrienn. "Kritikai megjegyzések a fizetési meghagyásos eljárás reformjáról." *Merre tart a magyar civilisztikai jogalkotás a XXI. század elején?*, edited by Mónika Csöndes and Zoltán Nemessányi, Pécsi Tudományegyetem ÁJK, 2010.
- Németh, János, and Daisy Kiss. *A bírósági nemperes eljárások magyarázata*. KJK-Kerszöv Jogi és Üzleti Kiadó, 2002.
- Németh, János, and Daisy Kiss. *A polgári perrendtartás magyarázata 2*. Complex Kiadó, 2010.
- Órosz, Árpád. "A keresetlevél visszautasításának vizsgálata tárgykörében felállított joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye." *Kúriai Döntések*, no. 6, 2020.
- Szécsényi-Nagy, Kristóf. "A fizetési meghagyásos eljárás." *Polgári nemperes eljárások joga*, edited by István Varga, ELTE Eötvös Kiadó, 2013.
- Szécsényi-Nagy, Kristóf. "A fizetési meghagyásos eljárás 2012. március 15-én hatályba lépett változásai." *Notarius Hungaricus*, Mar.-Apr. 2012.
- Szécsényi-Nagy, Kristóf. *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. Wolters Kluwer Hungary, 2020.
- Szécsényi-Nagy, Kristóf. "A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perek." *A polgári perrendtartás és a kapcsolódó jogszabályok kommentárja*, edited by István Varga, HVG-ORAC, 2018.
- Szécsényi-Nagy, Kristóf. *Nagykommentár a fizetési meghagyásos eljárásról szóló törvényhez*. Complex Kiadó, 2012.
- Tahin, Szabolcs. "A közérthetőségről másképpen." *Kúriai Döntések*, no. 7, 2018.
- Tahin, Szabolcs. "Dilemmák az objektív teleológiai jogértelmezés körül." *Jogtudományi Közlöny*, no. 3, 2023.
- Varga, Edit. "A fizetési meghagyásos eljárással összefüggő perek." *Polgári eljárásjog I-II*, edited by Ferenc Petrik, Orac, 2024.

ONLINE HIVATKOZÁS

- Tahin, Szabolcs. „A közérthetőség érvényesülése a bírósági határozatokban és a bírósági tárgyaláson.” *Mailáth György Tudományos Pályázatok, 2017*, <https://birosag.hu/birosagokrol/tudomanyos-elet/mailath-gyorgy-tudomanyos-palyazat/mailath-2017/dijazottak-es-dijazott-dolgozatok-2017>. Accessed 2026. 01. 23.

JOGFORRÁSOK

- *Az 1893. évi XIX. törvénycikk a fizetési meghagyásos eljárásról*. 1893.

- *A polgári perrendtartásról szóló 1911. évi I. törvénycikk.* 1911.
- *A törvénykezés egyszerűsítéséről szóló 1930. évi XXXIV. törvénycikk.* 1930.
- *A pengőérték megállapításáról és az ezzel összefüggő rendelkezésekről szóló 1925. évi XXXV. törvénycikk.* 1925.
- *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény.* 1952.
- *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény módosításáról szóló 1954. évi VI. törvény.* 1954.
- *A polgári perrendtartás egyes rendelkezéseinek módosításáról szóló 1957. évi VIII. törvény.* 1957.
- *A polgári perrendtartás módosításáról szóló 1972. évi 26. törvényerejű rendelet.* 1972.
- *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvényben és az ehhez kapcsolódó jogszabályokban a felülvizsgálati eljárás megteremtéséről szóló 1992. évi LXVIII. törvény.* 1992.
- *A polgári perrendtartásról szóló 1952. évi III. törvény és egyes kapcsolódó törvények módosításáról szóló 2008. évi XXX. törvény.* 2008.
- *A fizetési meghagyásos eljárásról szóló 2009. évi L. törvény.* 2009.
- *A bírósági végrehajtással kapcsolatos és egyéb igazságügyi tárgyú törvények módosításáról szóló 2010. évi CLXXX. törvény.* 2010.
- *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény.* 2016.
- *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény hatálybalépésével összefüggő egyes törvények módosításáról szóló 2017. évi CXXX. törvény.* 2017.
- *Magyarország Alaptörvénye.* 2011.
- *A polgári perrendtartásról szóló 2016. évi CXXX. törvény módosításáról szóló 2020. évi CXIX. törvény.* 2020.

ÍTÉLETEK JEGYZÉKE

- BH 1975.320. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. II. 20 702/1974).
- BH 1974.306. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. V. 20 605/1973).
- BH 1975.474. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. I. 21 049/1974).
- BH 1975.32. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. II. 20 166/1974).
- BH 1977.114. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. II. 20 293/1976).
- BH 1988.316. (P. törv. II. 20 152/1988).
- BH 1977.383. (Legfelsőbb Bíróság, P. törv. V. 20 805/1976).
- BH 1985.194. (P. törv. I. 20 641/1984).
- BH 2002.143. (Legfelsőbb Bíróság, Gf. VI. 30.175/2001).
- BH 1990.184. (P. törv. III. 20 942/1989).
- Székesfehérvári Törvényszék. *Pf.21706/2008/3. számú határozat.*
- Fővárosi Bíróság Polgári Kollégiuma. "Tájékoztatás a 2009. évi L. törvény hatályba lépésével kapcsolatos bírósági gyakorlatról." 2010. El. II. B. 38/13., 10 June 2010.